

МУЛЬТИПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ: ЗДОБУТКИ, ПЕРЕВАГИ, ПЕРСПЕКТИВИ ГІМНАЗІЇ № 290 м. КИЄВА

Орішак Людмила,

*заступник директора з навчально-виховної роботи
гімназії № 290 м. Києва, Україна*

Профільне навчання у закладі загальної середньої освіти, якщо його розглядати у контексті особистісно орієнтованої філософії освіти, має спрямовуватися на забезпечення професійного самовизначення старшокласників й усвідомлення ними потреби у професійній та особистісній самореалізації як важливого конструкта ціннісно-сміслової сфери особистості. Саморозвиток і духовне зростання учня через урахування інтересів та індивідуальних особливостей усіх, без виключення, учасників освітнього процесу є основним завданням нашого педагогічного колективу. Одним із напрямів, які дають можливість задовольнити як соціальне замовлення так і запити та потреби учнів та їх батьків є варіативність навчання, його індивідуалізація та диференціація. У цьому нас переконують результати досліджень дидактів Інституту педагогіки НАПН України¹⁻⁴.

За час здійснення педагогічним колективом експериментального дослідження та реалізації упровадження моделі мультипрофільного навчання на базі закладу освіти проводилися різноманітні заходи, які були спрямовані як на підвищення фахового рівня педагогічних працівників, залучених до експериментальної діяльності, так і на організацію обміну досвідом за темою дослідження із закладами освіти м. Києва.

Педагогічний експеримент повністю забезпечений педагогічними кадрами та відповідною матеріально-технічною базою. Підготовлено ресурсне забезпечення розвитку мультипрофільної старшої школи. Досить високим є кадровий потенціал учителів, що працюють у 10-11-их мультипрофільних класах. У гімназії створено і ефективно працює кабінет допрофільної підготовки, профільного навчання і профорієнтаційної робо-

ти, забезпечено доступ до шкільної бібліотеки під час уроків і вільне користування Інтернет-контентом.

Рівень профільної підготовки старшокласників забезпечується змістом навчальних предметів, який визначається програмами, що використовуються в освітньому процесі. В динамічних групах, створених у гімназії, вивчається по два предмети однієї або споріднених галузей. На цьому етапі реалізація мультипрофільного навчання здійснюється через систему курсів за вибором – навчальних курсів, які входять до складу профілю навчання. У цих питаннях ми послуговуємося теоретичними напрацюваннями і результатами, здобутими науковцями відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України під час їх експериментальної діяльності^{5,6}.

Досвід упровадження системи мультипрофільного навчання дає нам змогу удосконалювати методикою добору і застосування сучасних педагогічних технологій в освітньому процесі взагалі, і в мультипрофільних класах зокрема. Виявлено і підтверджено на практиці, що предметне навчання учнів неможливе без комплексного підходу до його реалізації, водночас, специфіка різних предметів потребує акцентуації не стільки на конкретних технологіях, скільки на комплексному їх застосуванні. Наводимо приклади за деякими предметами:

- історія України – технологія проблемного навчання, формування дослідницьких умінь на уроках історії у процесі поєднання інтерактивних, аудіовізуальних і мультимедійних технологій; головна мета цієї інновації полягає у створенні цілісної взаємодії учня та вчителя;

- іноземні мови – форми інтерактивного навчання, технологія співпраці, основна ідея якої полягає у створенні умов для активної спільної діяльності учнів за різних навчальних ситуацій;

- географія, економіка – технологія розвитку критичного мислення, яка дає змогу на уроці створювати ситуацію, максимально сприятливу для сприймання учнями навчального матеріалу, у процесі чого пришвидшується розуміння змісту предмета, діти вчать порівнювати факти, зіставляти знання з особистим досвідом; на цьому ґрунті розвивається аналітичне мислення;

- біологія – технологія організації групової навчальної діяльності школярів, проектна технологія;

- математика – технологія розвивального навчання, головне – формування активного, самостійного творчого мислення учня і на цій основі поступового переходу в самостійне навчання, формування особистості з гнучким розумом, розвиненими потребами до дальшого пізнання та самостійних дій, пов'язаних з удосконаленням навичок та розвитком творчих здібностей.

За результатами проведеного експерименту підтвердилася ефективність моделі мультипрофільного навчання, напрацьовано методичні рекомендації щодо організації мультипрофільного навчання в закладі загальної середньої освіти. Така модель реалізується через формування динамічних груп.

Важливою умовою впровадження мультипрофільного навчання є можливість самостійного вибору учнем тих предметів, які вивчатимуться на

профільному рівні. Узагальнивши освітні запити школярів, об'єднуємо учнів з різних класів для вивчення того чи іншого предмета в динамічні групи (час і місце проведення занять визначається розкладом). Решта предметів навчального плану вивчаються на академічному чи стандартному рівнях. Заняття організуються в окремих класах, за традиційною моделлю, згідно з розкладом. Водночас, досвід показує, що школярі через ті чи інші обставини можуть виявити бажання змінити групу, у якій вивчають предмет на профільному рівні. Модель мультипрофільного навчання реалізує таку потребу через упровадження «вікон переходу». Заклад освіти встановлює терміни здійснення таких переходів з однієї до іншої групи. Аналіз «міграцій» учнів показав, що на таке рішення найчастіше впливає два стійкі чинники з умовною ознакою дихотомічності: а) ефективність роботи психологічної служби закладу з питань профорієнтаційної роботи (як правило, зменшується кількість переходів); б) оприлюднення закладами вищої освіти умов вступу на ту чи іншу спеціальність (як правило, збільшується кількість переходів, особливо в 11-му класі).

Успішній реалізації системи мультипрофільного навчання в 10-11-х класах передують копітка підготовча робота. У гімназії щороку розробляється план заходів з діагностики професійних нахилів майбутніх десятикласників, а також проведення роз'яснювальної роботи серед учнів та батьків, вивчення їх запитів, проведення профорієнтаційних заходів, тематичних декад тощо. Отже, особлива роль у впровадженні системи мультипрофільного навчання належить психологічній службі закладу освіти. Психолого-педагогічний супровід у мультипрофільних класах здійснюється у два етапи: адаптаційний (10 кл.) і заключний (11 кл.).

За два роки (10-11 кл.) система роботи зі сприяння професійному самовизначенню старшокласників допомагає їм підвищити рівень професійної зрілості, тобто – здатності зробити самостійний професійний вибір, використовуючи при цьому: власні ресурси та отриману інформацію; зрілість інтересів; незалежність від обставин та інших людей; реалізм професійних переваг; відповідність між уподобаннями та здібностями.

Упровадження мультипрофільного навчання у гімназії № 290 м. Києва супроводжується такими перевагами:

- мультипрофільне навчання дає високий результат знань, розвиває творче мислення, інтелектуальні здібності, формує особистість;
- гімназія не тільки зберігає, а й збільшує контингент учнів старших класів;
- модель мультипрофільної школи забезпечує додаткове стимулювання до навчальної діяльності, а отже, зростання рівня навчальних досягнень учнів;
- через мультипрофільність здійснюється позитивний вплив на траєкторію особистісного розвитку учнів, на формування у старшокласників такої якості як здатність пристосовуватися до нових умов; навчаючись у динамічних групах, вони звикають працювати в новому оточенні, зосереджуються на навчальній діяльності, у майбутньому – краще адаптуються у студентському середовищі;

- експериментальні навчальні плани забезпечують умови для реалізації завдань особистісно зорієнтованого навчання;
- відбувається процес соціалізації школярів в умовах мультипрофільного навчання;
- учні мають можливість поєднати предмети для профільного вивчення, які знадобляться їм для складання ДПА у формі ЗНО та вступу у вищі навчальні заклади;
- старшокласники реалізують потенційні можливості у виборі майбутньої професії;
- наявність «вікон переходу» є однією з умов забезпечення успішної адаптації при переході учнів до старшої школи;
- мультипрофільна модель навчання дає змогу учням перейти на III ступінь навчання, не залишаючи свого класу, не змінюючи звичне оточення, що є додатковим позитивним чинником психологічного комфорту старшокласника;
- постійний психологічний супровід мультипрофільного навчання та систематична профорієнтаційна робота створюють умови для професійного самовизначення старшокласників;
- упровадження моделі мультипрофільного навчання сприяє підвищенню професійного рівня педагогічних працівників, активізації їх творчого потенціалу, формуванню здатності до швидкої адаптації у постійно змінюваних умовах, а також розвитку й згуртованості всього педагогічного колективу;
- здійснення експериментального дослідження дає змогу педагогічному колективу конкретизувати напрями роботи, визначити перспективи розвитку свого закладу освіти;
- підвищується зацікавленість батьків в організації освітньої діяльності в гімназії шляхом упровадження сучасних форм надання освітніх послуг їхнім дітям.

¹ Васьківська Г. О. *Формування системи знань про людину у старшокласників: теорія і практика* : монограф. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. 512 с.

² *Дидактичні засади диференціації навчання в основній школі* : монограф. / [авт. кол.: В. І. Кизенко, Г. О. Васьківська, С. П. Бондар й ін.] ; за наук. ред. В. І. Кизенка. Київ : Педагогічна думка, 2012. 216 с.

³ Косянчук С. В. Технологический подход к процессу формирования ценностно-смысловых ориентаций старшеклассников. *Univers Pedagogic*. 2014. № 1(41). С. 53–60. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/26601/>

⁴ *Фундаменталізація змісту освіти у старшій школі: теорія і практика* : колективна монографія. [за наук. ред. Г. О. Васьківської]. Київ : Педагогічна думка, 2015. 288 с.

⁵ Кизенко В. І. *Варіативний компонент змісту освіти в основній і старшій школі: теорія і практика* : монограф. Київ : Вид. дім «Слово», 2018. 405 с.

⁶ *Формування змісту профільного навчання: теоретико-методологічний аспект* : кол. монограф. / [авт. кол.: Г. О. Васьківська, В. І. Кизенко, С. В. Косянчук, О. В. Барановська та ін.]. Київ, 2018. 260 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/713853/>